

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Соснін О. Розуміння сутності національної безпеки: світоглядно-понятійні й науково-теоретичні засади. *LexInform*. 2021. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/rozuminnya-sutnosti-natsionalnoyi-bezpeky-svitoglyadno-ponyatijni-j-naukovo-teoretychni-zasady-chastyna-1/>
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Відомості Верховної Ради. 2003. № 39. Ст. 351.
4. Котляренко О.П. Характеристика змісту та обсягу повноважень президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/11.pdf>
5. Собакарь А.О., Ковалів М.В. Адміністративно-правові засади діяльності державних органів у сфері забезпечення Національної безпеки. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія : Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 156-160. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2016_845_26.pdf
6. Правові основи захисту України від зовнішньої та внутрішньої агресії: навч. посіб. / В. В. Серета, М. В. Ковалів, С. С. Єсімов, М. П. Гурковський. Львів, 2015. 496 с.

REFERENCES:

1. Sosnin, O. (2021). Rozuminnia sutnosti natsionalnoi bezpeky: svitohliadno-poniatini y naukovo-teoretychni zasady. [Understanding the essence of national security: worldview-conceptual and scientific-theoretical foundations]. *lexInform*. Retrieved from: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/rozuminnya-sutnosti-natsionalnoyi-bezpeky-svitoglyadno-ponyatijni-j-naukovo-teoretychni-zasady-chastyna-1/> [in Ukrainian].
2. Konstytutsiia Ukrainy. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
3. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy. (2003, June 19). [On the basics of national security of Ukraine]. *Zakon Ukrainy № 964-IV. Vidomosti Verkhovnoi Rady. № 39*. 351. [in Ukrainian].
4. Kotliarenko, O.P. (2022). Kharakterystyka zmistu ta obsiahu povnovazhen prezydenta Ukrainy yak Verkhovnoho Holovnokomanduvacha Zbroinykh Syl Ukrainy. [Characterization of the content and scope of the powers of the President of Ukraine as the Supreme Commander of the Armed Forces of Ukraine]. *Elektronne naukove vydannia «Analitichno-porivnialne pravoznavstvo»*. Retrieved from: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/11.pdf> [in Ukrainian].
5. Sobakar, A.O., Kovaliv M.V. (2016). Administratyvno-pravovi zasady diialnosti derzhavnykh orhaniv u sferi zabezpechennia Natsionalnoi bezpeky. [Administrative and legal principles of the activity of state bodies in the field of ensuring national security]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Seriya : Yurydychni nauky. № 845. 156-160*. Retrieved from: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2016_845_26.pdf [in Ukrainian].
6. Sereda, V.V., Kovaliv, M.V., Yesimov, S.S., Hurkovskiy, M.P. (2015). Pravovi osnovy zakhystu Ukrainy vid zovnishnoi ta vnutrishnoi ahresii. [Legal basis of protection of Ukraine from external and internal aggression]. *Navch. posib. 496*. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.05.2024

УДК 342.95: 614.2

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-91-98

Івахненко Олександр Анатолійович,

кандидат юридичних наук, докторант

Харківського національного університету внутрішніх справ

adam.mikler@gmail.com

ORCID ID: 0009-0005-5494-8512

Новиков Олександр В'ячеславович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри державного будівництва

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

oleksandrnovikov82@gmail.com

ORCID ID: 0009-0005-2885-2648

Глущенко Андрій Миколайович,

кандидат економічних наук,

аналітик ТОВ «ГМК Центр»

statproff@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-1897-4837

Сеньків Остап Ігорович,

кандидат юридичних наук, докторант,

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

o.senkiv@gmail.com

ORCID ID: 0009-0006-4899-7147

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ У СФЕРІ НАДАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ

Наукове дослідження присвячено правовим засадам державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги. Вивчено норми законодавчих і підзаконних актів, які регулюють порядок державного нагляду та особливості державного управління у сфері охорони здоров'я. Враховано думки науковців, які досліджували специфіку державного нагляду у сфері охорони здоров'я. Висловлено пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства, яке регулює особливості надання реабілітаційної допомоги.

Запропоновано визначення державного нагляду за дотриманням законності під час надання реабілітаційної допомоги. Вказано, що такий нагляд становить систему заходів, які здійснюються МОЗ України, та полягають у спостереженні за дотриманням ліцензійних умов та інших вимог законодавства про охорону здоров'я під час надання реабілітаційної допомоги у реабілітаційних закладах.

Визначено особливості державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги. По-перше, нагляд за дотриманням законодавства у сфері надання реабілітаційної допомоги здійснюється посадовими особами МОЗ України. По-друге, об'єктом державного нагляду є дотримання умов надання реабілітаційної допомоги, передбачених спеціальними законами, та ліцензійних умов надання реабілітаційної допомоги, встановлених у п. 15-1 Ліцензійних умов. По-третє, підзаконні акти МОЗ України встановлюють особливі питання, які підлягають державному контролю під час проведення перевірки реабілітаційного закладу, а також форму акта державного нагляду. По-четверте, офіційно затверджені спеціальні критерії для визначення частоти перевірки реабілітаційних закладів у межах проведення планових перевірок.

Запропоновано закріпити у Законі України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» окрему статтю, яка б регулювала специфіку здійснення державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги.

Ключові слова: охорона здоров'я реабілітаційна допомога, реабілітаційний заклад, державний нагляд, ліцензійні умови, правове регулювання, перевірка.

Ivakhnenko O., Novykov O., Glushchenko A., Senkiv O. LEGAL PRINCIPLES OF STATE SUPERVISION IN THE FIELD OF PROVIDING REHABILITATION ASSISTANCE

The scientific study is dedicated to the legal principles of state supervision in the field of providing rehabilitation assistance. The norms of legislative and subordinate acts regulating the procedure of state supervision and the specifics of state administration in the field of healthcare have been studied. The opinions of scholars who have studied the specifics of state supervision in the field of healthcare have been taken into account. Proposals for amendments to the current legislation regulating the specifics of providing rehabilitation assistance have been expressed.

A definition of state supervision over compliance with the law during the provision of rehabilitation assistance has been proposed. It is noted that such supervision constitutes a system of measures carried out by the Ministry of Health of Ukraine and involves monitoring compliance with licensing conditions and other legal requirements in the field of healthcare during the provision of rehabilitation assistance in rehabilitation institutions.

The specifics of state supervision in the field of providing rehabilitation assistance have been identified. Firstly, the supervision over compliance with the legislation in the field of providing rehabilitation assistance is carried out by officials of the Ministry of Health of Ukraine. Secondly, the object of state supervision is the compliance with the conditions for providing rehabilitation assistance stipulated by special laws and the licensing conditions for providing rehabilitation assistance established in paragraph 15-1 of the Licensing Conditions. Thirdly, the subordinate acts of the Ministry of Health of Ukraine establish special issues subject to state control during the inspection of a rehabilitation institution, as well as the form of the state supervision act. Fourthly, officially approved special criteria for determining the frequency of inspections of rehabilitation institutions within the framework of scheduled inspections have been identified.

It is proposed to include a separate article in the Law of Ukraine "On Rehabilitation in the Field of Healthcare," which would regulate the specifics of state supervision in the field of providing rehabilitation assistance.

Key words: healthcare, rehabilitation assistance, rehabilitation institution, state supervision, licensing conditions, legal regulation, inspection.

Постановка проблеми. Забезпечення якісного надання реабілітаційної допомоги ґрунтується на сумлінних і професійних діях фахівців з реабілітації, а також гарантується заходами державного нагляду.

Випуск 16. 2024

Належне правове регулювання умов проведення державного нагляду в сфері охорони здоров'я є запорукою дотримання прав пацієнтів і трудових прав медичного персоналу. Саме тому вивчення особливостей державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги є актуальним.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми державного нагляду в сфері надання реабілітаційної допомоги майже не досліджені вітчизняною юридичною наукою. Водночас окремі науковці вивчали особливості державного нагляду у сфері охорони здоров'я. Серед таких дослідників слід назвати Л.В. Сороку [1, с. 13–177], О. Г. Ярему [2, с. 242–247], А. В. Миронова [3, с. 98–110], В. І. Теремецького, Т.Б. Ніколаєнко, Г. В. Дідківську, А. А. Гмиріна, Т. Б. Шаповал [4, с. 192–199], О. О. Панову [5, с. 42–48], Р.Є. Шевчука [6, с. 128–132], Є. Н. Белей [7, с. 41–48]. Особливості державного нагляду за роздрібною торгівлею лікарськими засобами досліджували В. І. Теремецький та Н. М. Сімакова [8, с. 35–42]. Праці вказаних вчених були використані у статті для визначення особливостей державного нагляду в сфері охорони здоров'я. Однак наукових праць, які були б присвячені особливостям державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги в Україні і досі немає.

Мета статті полягає у визначенні особливостей державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний нагляд за господарською діяльністю є одним із механізмів державного регулювання підприємництва у різних галузях економіки [8]. Правові засади державного нагляду в багатьох галузях економіки встановлені Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 (далі – Закон № 877-V). Відповідно до абз. 1 ч. 1 ст. 1 Закону № 877-V державним наглядом визнається діяльність уповноважених законом органів влади в межах повноважень щодо виявлення і запобігання порушень вимог законодавства суб'єктами господарювання, що здійснюється з метою забезпечення інтересів суспільства [9]. Існують також і доктринальні визначення державного нагляду. Зокрема, на думку Л. В. Сороки, державний нагляд і контроль – це комплекс правових, організаційних, інформаційно-інспекційних заходів, що проводяться контролюючими органами влади для виявлення, припинення і запобігання порушень законодавства підприємцями, з метою забезпечення якісної та безпечної діяльності, захисту інтересів осіб, суспільства, держави або безпеки навколишнього природного середовища [1, с. 174]. Не вдаючись в полеміку щодо особливостей та відмінностей державного нагляду від контролю, зауважимо таке. Спільним для законодавчого і доктринального визначень є твердження про здійснення контрольних заходів органами державного нагляду для виявлення і запобігання порушенням законодавства.

Згідно з ч. 1 ст. 22 Основ законодавства про охорону здоров'я держава через уповноважені органи влади здійснює державний нагляд у сфері охорони здоров'я за додержанням законодавства про охорону здоров'я, стандартів медичного обслуговування та протоколів надання реабілітаційної допомоги [10]. Таким чином, одним із об'єктів державного нагляду у сфері охорони здоров'я є якість реабілітаційної допомоги.

Повноваження Міністерства охорони здоров'я України (далі – МОЗ України) в сфері державного нагляду передбачені у декількох законодавчих та підзаконних актах. Слід зауважити, що згідно з п. 15 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» медична практика підлягає ліцензуванню [11]. У п. 9 Ліцензійних умов медичної практики реабілітаційна допомога визнана одним із видів медичної практики. Також у п. 15-1 Ліцензійних умов передбачені спеціальні вимоги до реабілітаційних закладів, які надають реабілітаційну допомогу [12]. Отже, господарська діяльність із надання реабілітаційної допомоги підлягає ліцензуванню в порядку ліцензування медичної практики.

Зауважимо, що урядом України було затверджено перелік суб'єктів ліцензування. Зазначений нормативно-правовий акт передбачає, що повноваження з видачі ліцензій на медичну практику має МОЗ України [13]. Ось тут варто згадати Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності», де в ч. 3 ст. 19 встановлено право органів ліцензування здійснювати заходи державного нагляду для контролю за дотриманням ліцензійних умов [11]. Оскільки МОЗ України видає ліцензії для господарської діяльності з медичної практики, то саме цей орган виконавчої влади має право контролювати дотримання ліцензійних умов реабілітаційної діяльності.

Відповідні контрольно-наглядові повноваження МОЗ України встановлені у Положенні про цей орган, яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України. Зокрема, відповідно до підп. 10 п. 4 Положення, міністерство здійснює контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я. Також згідно з підп. 12 п. 4 Положення МОЗ України затверджує уніфіковані форми актів, які складаються за результатами державного нагляду у сфері охорони здоров'я [14]. При цьому повноваження з проведення заходів державного нагляду в складі МОЗ України має управління ліцензування та контролю якості надання медичної допомоги [15]. Отже, повноваження щодо контролю якості надання реабілітаційної допомоги має МОЗ України, у складі якого створено відповідне управління ліцензування та контролю якості надання медичної допомоги.

При цьому варто пам'ятати, що правове регулювання реабілітаційної допомоги здійснюється не лише на підставі Основ законодавства України про охорону здоров'я, але й спеціальних законів. Надання реабілітаційної допомоги регулюється Законами України «Про реабілітаційну допомогу у сфері охорони здоров'я» [16] та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [17]. Перелічені законодавчі акти не містять жодних спеціальних норм, які б регулювали особливості проведення державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги. Отже, особливості державного нагляду за наданням реабілітаційної

допомоги необхідно досліджувати в межах загального поняття про державний нагляд у сфері охорони здоров'я.

Перелік заходів державного нагляду встановлено у Законі № 877-V. Згідно зі ст. ст. 4–6 Закону № 877-V МОЗ України проводить планові та позапланові перевірки в прядку державного контролю. Проведення планових перевірок дотримання ліцензійних умов медичної практики також характеризується низкою особливостей, встановлених у ст. 5 Закону № 877-V [9]. Зокрема, законодавство передбачає вимоги щодо складання плану перевірок на календарний рік, визначення критеріїв частоти планових перевірок, своєчасного повідомлення суб'єкта господарювання про перевірку, оформлення направлення на перевірку.

Частота планових перевірок закладів охорони здоров'я визначається критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з медичної практики, що затверджені Кабінетом Міністрів України. Згідно з п. 1 цих Критеріїв включення до календарного плану залежить від тривалості здійснення медичної практики, а також виду медичної допомоги, яку надає заклад охорони здоров'я. Зокрема, надання первинної та паліативної медичної допомоги, а також реабілітаційної допомоги вважається видами господарювання з невисоким ступенем ризику порушення законодавства. Окрім того, частота планових перевірок залежить від кількості спеціальностей, за якими провадиться медична практика, а також від результатів клініко-експертної оцінки якості медичної допомоги. На призначення планової перевірки впливає кількість позапланових заходів, які були призначені за скаргами пацієнтів протягом останніх двох – п'яти років [18]. Можна стверджувати, що цей підзаконний акт передбачає перелік особливих умов, які дозволяють визначити частоту проведення планових перевірок реабілітаційних закладів спеціалістами МОЗ України.

Інші умови проведення планових перевірок реабілітаційних закладів, окрім критеріїв частоти призначення таких заходів, встановлені у ст. ст. 5 і 7 Закону № 877-V. Зокрема, законодавство висуває такі вимоги:

- письмове повідомлення реабілітаційного закладу за десять днів до початку проведення планової перевірки;
- строк планового заходу не повинен перевищувати десяти робочих днів;
- перед початком заходу державного нагляду посадові особи органу контролю повинні надати керівнику закладу або уповноваженій ним особі направлення для проведення перевірки;
- за результатами заходу державного нагляду складається акт, який повинен містити відомості, що встановлені законодавством [9].

Підстави проведення планових і позапланових заходів державного нагляду суттєво відрізняються. Якщо планові заходи державного нагляду відбуваються відповідно до календарного річного плану, то для проведення позапланового заходу необхідні підстави, визначені у ст. 6 Закону № 877-V [9]. Наприклад, позапланова перевірка може бути призначена у разі надходження скарги пацієнта на якість реабілітаційної допомоги у реабілітаційному закладі. Несвоєчасне подання звітності, невиконання припису, виданого за результатами планової перевірки, також можуть стати підставами для позапланової перевірки.

Вимоги до акта перевірки реабілітаційного закладу встановлені підзаконним актом МОЗ України. Перелік питань, які підлягають контролю, та форма акта, який складається за результатами перевірки реабілітаційного закладу, затверджені відповідним наказом МОЗ України [19]. Зокрема, перевіріці підлягає матеріально-технічна база реабілітаційного закладу, наявність медичної документації, установчих та організаційно-розпорядчих документів. Перевіряється використання тільки зареєстрованих лікарських засобів під час надання реабілітаційної допомоги, здійснення контролю якості лікарських засобів, дотримання прав пацієнтів. Окрім того, перевіріці підлягають умови праці медичних працівників, дотримання трудового законодавства, прийом на роботу персоналу належної кваліфікації. Таким чином, МОЗ України розроблено спеціальний перелік питань, дотримання яких підлягає перевіріці під час проведення заходів державного нагляду за дотриманням ліцензійних умов закладами охорони здоров'я та реабілітаційними закладами. Перелічені питання відображають специфіку галузі та відрізняються від об'єктів контролю різних державних інспекцій.

Окремий наказ МОЗ України передбачає уніфіковану форму акта, який складається за результатами проведення планового або позапланового заходу державного нагляду. У цьому акті повинні бути зазначені установчі відомості суб'єкта господарювання, діяльність якого підлягає перевіріці, та дані посадових осіб органу контролю, які проводили перевірку. Далі перераховуються питання, які підлягають контролю під час проведення наглядового заходу, встановлені відповідним наказом МОЗ України. Посадові особи міністерства повинні охарактеризувати стан виконання вимог законодавства у реабілітаційному закладі відповідно до кожного з питань. Окрема таблиця присвячена відповідям представника закладу щодо дотримання законності представниками контролюючого органу [19]. Зазначена форма уніфікованого акта є обов'язковою під час проведення всіх планових або позапланових перевірок закладів охорони здоров'я та реабілітаційних закладів. Вона відрізняється від подібних актів, які заповнюють інші контролюючі органи за результатами перевірки суб'єкта господарювання.

Законодавство встановлює права і повноваження посадових осіб МОЗ України під час проведення перевірки закладу охорони здоров'я або реабілітаційного закладу. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 8 Закону № 877-V посадові особи органу контролю мають право одержувати пояснення, довідки та документи, а

також відбирати зразки продукції для призначення експертизи [9]. Зазначені повноваження можуть використовуватися під час проведення перевірок реабілітаційних закладів для ознайомлення з відповідною документацією, експертного дослідження лікарських засобів, одержання усних і письмових пояснень від медичного персоналу.

Окрім законодавчих норм, науковці також висловлювали певні думки щодо особливостей державного нагляду в сфері охорони здоров'я. Наприклад, О. Г. Ярема стверджує, що державний контроль у сфері охорони здоров'я спрямований на попередження, виявлення та припинення порушень обов'язкових вимог законодавства суб'єктами системи охорони здоров'я різних форм власності. Дослідник вважає, що об'єктом державного нагляду в сфері охорони здоров'я є медичні послуги та фармацевтична діяльність [2, с. 244].

Зауважимо, що окрім медичних послуг органи контролю повинні наглядати і за якістю реабілітаційних послуг. А. В. Миронов поділяє внутрішній та зовнішній контроль у сфері охорони здоров'я. При цьому зовнішній контроль якості медичної допомоги здійснюється органами державної влади в межах наданих повноважень за дотримання ліцензійних умов медичної практики, акредитації закладів охорони здоров'я, атестації лікарів, оцінки якості медичної допомоги [3, с. 244]. В.І.Теремецький та група дослідників вважають, що контроль і нагляд є основними засобами забезпечення законності у сфері охорони здоров'я. Основними об'єктами державного нагляду виступають медичне законодавство, оточуюче середовище, санітарно-епідемічний добробут населення, нормативи професійної діяльності у сфері охорони здоров'я, процес надання медичної допомоги, медичні матеріали та технології, а також процеси виробництва лікарських засобів [4, с. 197].

Враховуючи спорідненість медичної та реабілітаційної допомоги, на підставі наукових розробок можна визначити поняття державного нагляду за наданням реабілітаційної допомоги. Цей вид державного нагляду полягає у здійсненні МОЗ України системи заходів за дотриманням ліцензійних умов та інших вимог законодавства про охорону здоров'я під час надання реабілітаційної допомоги у реабілітаційних закладах.

Водночас існують міркування окремих науковців, які стверджують, що перелік органів контролю у сфері охорони здоров'я є більш широким, ніж МОЗ України. Наприклад, Є.Н.Белей стверджує, що державний нагляд у сфері охорони здоров'я спрямований на забезпечення дотримання обов'язкових для виконання вимог законодавчих і підзаконних актів, нормативів і стандартів [7, с. 46]. Зокрема, О. О. Панова стверджує, що наглядові функції у сфері охорони здоров'я здійснюють Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство соціальної політики України, МОЗ України та Національна служба здоров'я України (далі – НСЗУ) [5, с. 42]. Р. Є. Шевчук стверджує, що суб'єктами державного нагляду у сфері охорони здоров'я є не лише МОЗ України та НСЗУ, але й Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками та Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [6, с. 130]. Із такими думками можна погодитися лише частково, адже МВС України виконує правоохоронну функцію, а до компетенції Міністерства соціальної політики України належать правовідносини у сфері соціального захисту. Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками здійснює повноваження саме у сфері якості лікарських засобів, а не дотримання законодавства під час надання реабілітаційної допомоги. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів здійснює нагляд за дотриманням законодавства у сфері торгівлі та надання послуг, а не медичної допомоги. Згідно з п. 5 Положення про НСЗУ до функцій цієї служби належить контроль за здійсненням заходів по запобіганню корупції в апараті служби, внутрішній контроль та аудит, контроль за використанням матеріальних і фінансових ресурсів [20]. Але наведені контрольні повноваження жодним чином не пов'язані зі здійсненням контролю за реабілітаційними закладами. НСЗУ, як і будь-який орган влади, здійснює контроль за діяльністю підпорядкованих підрозділів. Водночас функцію і повноваження щодо державного контролю у сфері охорони здоров'я має лише МОЗ України.

Варто звернути увагу на те, що серед норм Законів України «Про реабілітаційну допомогу у сфері охорони здоров'я» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», Основ законодавства про охорону здоров'я відсутні штрафні санкції за порушення норм законодавства у сфері охорони здоров'я. Водночас у ст. 16 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» встановлені підстави для анулювання або зупинення дії ліцензії [10]. Вказані рішення можна вважати заходами адміністративної відповідальності, що можуть застосовуватися до закладів охорони здоров'я у сфері надання реабілітаційної допомоги.

Висновки. Державний нагляд за дотриманням законності під час надання реабілітаційної допомоги полягає у здійсненні МОЗ України контрольних-наглядових заходів за дотриманням ліцензійних умов та інших вимог законодавства про охорону здоров'я під час надання реабілітаційної допомоги у реабілітаційних закладах. Особливості державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги полягають у такому:

- нагляд за дотриманням законодавства у сфері надання реабілітаційної допомоги здійснюється посадовими особами МОЗ України;
- об'єктом державного нагляду виступає дотримання умов надання реабілітаційної допомоги, передбачених спеціальними законами, та ліцензійних умов надання реабілітаційної допомоги, встановлених

у п. 15-1 Ліцензійних умов;

- підзаконні акти МОЗ України встановлюють особливі питання, які підлягають державному контролю під час проведення перевірки реабілітаційного закладу;
- офіційно затверджені спеціальні критерії для визначення частоти перевірки реабілітаційних закладів у межах проведення планових перевірок;
- підзаконні акти встановлюють спеціальну форму акта, який складається за результатами перевірки реабілітаційного закладу;
- найбільш властивими діями посадових осіб органу контролю під час проведення перевірки є ознайомлення з документацією, одержання пояснень та відібрання зразків лікарських засобів для експертного дослідження.

Недоліком сучасного законодавства слід вважати відсутність окремої норми в Законах України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», яка б регулювала особливості державного нагляду у сфері надання реабілітаційної допомоги.

Вдосконалення правового регулювання державного нагляду у сфері реабілітаційної допомоги може полягати у внесенні змін до Законів України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» та «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». Вказані зміни повинні полягати в закріпленні окремої статті, яка б встановлювала особливості здійснення державного нагляду за наданням реабілітаційної допомоги. Зокрема, варто закріпити деталізований порядок здійснення своїх повноважень посадовими особами МОЗ України під час проведення перевірки, перелік відносин, які підлягають вивченню в процесі здійснення перевірки, можливо, штрафні санкції.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розробці пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства, яке регулює державний нагляд у сфері охорони здоров'я взагалі та реабілітаційної допомоги зокрема.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сорока Л. В. Державний нагляд і контроль як основа адміністративно-правового забезпечення державних гарантій. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2020. № 4 (70). Т. 31. С. 173–177.
2. Ярема О. Г. Предмет і об'єкти державного нагляду і контролю у сфері охорони здоров'я. *Молодий вчений*. 2020. № 8 (84). С. 242–247.
3. Миронов А. В. Державний контроль як засіб забезпечення якості медичної допомоги. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 98–110.
4. Теремецький В. І., Ніколаєнко Т. Б., Дідківська Г. В., Гмирін А. А., Шаповал Т. Б. Контроль і нагляд як засоби попередження та виявлення правопорушень у сфері охорони здоров'я. *Georgian medical news*. 2021. № 1 (301). С. 192–199.
5. Панова О. О. Система суб'єктів, які здійснюють державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я. *Юридичний вісник*. 2021. № 4. С. 42–48.
6. Шевчук Р. Є. Система охорони здоров'я України як об'єкт державного контролю. *Наукові праці МАУП. Політичні науки та публічне управління*. 2022. Вип. 3 (63). С. 128–132.
7. Белей Є. Н. Контроль і нагляд у сфері охорони громадського здоров'я. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2018. № 5 (68). Т. 29. С. 41–48.
8. Теремецький В. І., Сімакова Н. М. Правові засади державного нагляду за здійсненням електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами. *Приватне право і підприємництво*. 2023. Вип. 23. С. 35–42. <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2023.23.4>. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2023/23/4.pdf>
9. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
11. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закону України від 02.03.2015 № 222-VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/222-19>
12. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-p>
13. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2015 № 609. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-p>
14. Положення про Міністерство охорони здоров'я України: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 26. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p>
15. Про затвердження Положення про Управління ліцензування та контролю якості надання медичної допомоги: наказ МОЗ України від 23.05.2018. *Міністерство економіки України. Платформа ефективного регулювання*. URL: <https://regulation.gov.ua/catalogue/department/id4599>

16. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
17. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
18. Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з медичної практики і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством охорони здоров'я : постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1163. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2018-п#Text>
19. Про затвердження переліку питань та уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері господарської діяльності з медичної практики, що підлягає ліцензуванню : наказ МОЗ України від 25.08.2020 № 1956. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1049-20#Text>
20. Положення про Національну службу здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1101. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-п>

REFERENCES:

- Soroka L. V. (2020). State supervision and control as the basis of administrative and legal provision of state guarantees. *Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series «Legal Sciences»*, 4 (70), 31, 173–177 [in Ukrainian].
- Yarema O. G. (2020). Subject and objects of state supervision and control in the sphere of health care. *A young scientist*, 8 (84), 242–247 [in Ukrainian].
- Mironov A. V. (2019). State control as a means of ensuring the quality of medical care. *Public law*, 4 (36), 98–110 [in Ukrainian].
- Teremetskiy V. I., Nikolayenko T. B., Didkivska G. V., Hmyrin A. A., Shapoval T. B. (2021). Control and supervision as means of prevention and detection of offenses in the field of health care. *Georgian medical news*, 1 (301), 192–199 [in Ukrainian].
- Panova O.O. (2021). System of entities that carry out state control and supervision in the field of health care. *Legal Bulletin*, 4, 42–48 [in Ukrainian].
- Shevchuk R.E. (2022). The health care system of Ukraine as an object of state control. *Scientific works of MAUP. Political science and public administration*, 3 (63), 128–132 [in Ukrainian].
- Beley E. N. (2018). Control and supervision in the sphere of public health protection. *Scientific notes of TNU named after V. I. Vernadskyi. Series «Legal Sciences»*, 5 (68), 29, 41–48 [in Ukrainian].
- Teremetskiy V. I., Simakova N. M. (2023). Legal basis of state supervision of electronic retail trade of medicinal products. *Private law and entrepreneurship*, 23, 35–42 <https://doi.org/10.32849/2409-9201.2023.23.4>. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2023/23/4.pdf> [in Ukrainian].
- Pro osnovni zasady derzhavnoho nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti : Zakon Ukrainy vid 05.04.2007 № 877-V. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> [in Ukrainian].
- Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia : Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-KHII. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> [in Ukrainian].
- Pro litsenzuvannia vydiv hospodarskoi diialnosti : Zakonu Ukrainy vid 02.03.2015 № 222-VIII. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/222-19> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 02.03.2016 № 285. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-p> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia pereliku orhaniv litsenzuvannia ta vyznannia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.08.2015 № 609. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-p> [in Ukrainian].
- Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25.03.2015 № 26. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p> [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Upravlinnia litsenzuvannia ta kontroliu yakosti nadannia medychnoi dopomohy : nakaz MOZ Ukrainy vid 23.05.2018. *Ministerstvo ekonomiky Ukrayiny. Platforma efektyvnoho rehulyuvannya*. URL : <https://regulation.gov.ua/catalogue/department/id4599> [in Ukrainian].
- Pro rehabilitatsiiu u sferi okhorony zdorovia : Zakon Ukrainy vid 03.12.2020 № 1053-IKH. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> [in Ukrainian].

17. Pro rehabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 06.10.2005 № 2961-IV. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text> [in Ukrainian].

18. Pro zatverdzhennia kryteriiv, za yakymy otsiniuietsia stupin ryzyku vid provadzhennia hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky i vyznachaietsia periodychnist provedennia planovykh zakhodiv derzhavnoho nahliadu (kontroliu) Ministerstvom okhorony zdorovia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.12.2018 № 1163. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2018-p#Text> [in Ukrainian].

19. Pro zatverdzhennia pereliku pytan ta unifikovanoi formy akta, skladenoho za rezultatamy provedennia planovoho (pozaplanovoho) zakhodu derzhavnoho nahliadu (kontroliu) shchodo dotrymannia subiekтом hospodariuvannia vymoh zakonodavstva u sferi hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky, shcho pidliahaie litsenzuvanniu : nakaz MOZ Ukrainy vid 25.08.2020 № 1956. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1049-20#Text> [in Ukrainian].

20. Polozhennia pro Natsionalnu sluzhbu zdorovia Ukrainy : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2017 № 1101. *Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-p> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 14.05.2024

УДК 004.383.8:347.96

DOI: 10.36550/2522-9230-2024-16-98-102

Колесніков Андрій Павлович,

кандидат економічних наук, доцент кафедри безпеки
та правоохоронної діяльності,
Західноукраїнський національний університет

kole.ua@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3064-4133

LEGAL TECH В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується глобальною диджиталізацією усіх сфер життєдіяльності. Новітні інформаційно-комунікаційні технології стрімко інтегруються у різноманітні галузі, трансформуючи традиційні підходи та моделі. Юридична сфера не є винятком у цьому процесі. Застосування передових цифрових рішень в праві, відоме як Legal Tech, набуває дедалі більшої актуальності та значущості. Метою даного дослідження є вивчення стану та перспектив розвитку Legal Tech в Україні в умовах глобальної диджиталізації. У дослідженні використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема аналізу і синтезу, індукції та дедукції, системного підходу для вивчення феномену Legal Tech та особливостей його розвитку в Україні. Результати дослідження. В результаті проведеного дослідження визначено ключові напрямки Legal Tech: технології доступу та обробки даних, рішення для автоматизації професійної діяльності юристів, інструменти автоматизації процесів застосування норм матеріального права. Проаналізовано стан правового регулювання у сфері Legal Tech, зокрема прийняття відповідних документів на рівні ЄС та України, що створює сприятливі передумови для впровадження юридичних технологій. Розглянуто перспективи Legal Tech в контексті забезпечення верховенства права, підвищення прозорості державних органів, залучення громадян до управління державою та забезпечення рівного доступу до правосуддя. Використання Legal Tech спрямоване на підвищення ефективності юридичної діяльності, автоматизацію рутинних процесів, покращення доступу до правових послуг. Наведено приклади успішних Legal Tech стартапів, що вже функціонують в Україні. Подальший розвиток Legal Tech в Україні сприятиме трансформації юридичної галузі відповідно до вимог цифрової епохи, посилить верховенство права та прозорість державних органів, залучить громадян до управління державою. Впровадження юридичних технологій відкриває нові можливості для вдосконалення правничої практики, автоматизації процесів, покращення якості та доступності правових послуг.

Ключові слова: Legal Tech, інформаційне забезпечення здійснення правосуддя, інформаційні технології в праві, правові передумови розвитку Legal Tech, напрямки використання Legal Tech.

Kolesnikov A. LEGAL TECH IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF GLOBAL DIGITALISATION

The current stage of society's development is characterised by global digitalisation of all spheres of life. The latest information and communication technologies are rapidly integrating into various industries, transforming traditional approaches and models. The legal sector is no exception in this process. The use of advanced digital solutions in law, known as Legal Tech, is becoming increasingly relevant and important. The purpose of this study is to examine the state and prospects of Legal Tech development in Ukraine in the context of global digitalisation. The study uses a set of general scientific and special methods, including analysis and synthesis, induction and deduction, and a systematic approach to study the phenomenon of Legal Tech and the peculiarities of its development in Ukraine. Research results. The study identified the key areas of Legal Tech: data access and processing technologies, solutions for automating the professional activities of lawyers, and tools for automating the